

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกที่ไม่หยุดนิ่ง เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (และบางครั้งพลิกผัน) คนที่จะอยู่ได้อย่างสอดคล้องกับสังคมในยุคใหม่จึงต้องฝึกความสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งที่จริงมีอยู่แล้วในความเป็นมนุษย์ แต่การเรียนรู้และการฝึกฝนที่ดีจะช่วยให้แหลมคม ฉับไว และอดทน คนที่มีทักษะนี้สูงจะได้งานที่ดีกว่า ชีวิตก้าวหน้า และจะทำให้ประโยชน์ให้แก่สังคมโลกได้ดีกว่า (วิจารณ์ พานิช, 2555 : 33) บริบทที่สำคัญในการออกแบบการศึกษาในปัจจุบันก็คือพลวัตการเปลี่ยนแปลงโลกจากการก้าวผ่านจากศตวรรษที่ 20 เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 กระแสการเปลี่ยนแปลงโลกได้ส่งผลกระทบทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมืองของทุกประเทศ กระแสการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นปัจจัยการเปลี่ยนผ่าน เช่น การปฏิวัติ Arab Spring ผ่านการใช้เทคโนโลยี Social Media การก้าวขึ้นมาทางเศรษฐกิจของเอเชีย หรือภาวะอากาศเปลี่ยนแปลงเป็นต้น คนในโลกยุคใหม่ท่ามกลางพลวัตการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงต้องมีความพร้อมที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนผ่านเหล่านี้ หากสังคมหรือพลเมืองขาดความพร้อมในการก้าวผ่านก็จะทำให้ประเทศไม่สามารถเดินต่อไปได้จนเสี่ยงกับการเป็นรัฐที่ล้มเหลว ประเทศไทยก็จำเป็นต้องก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 เช่นกัน ดังนั้น การเตรียมความพร้อมคนไทย เพื่อการนำพาสังคมและประเทศไปสู่โลกที่หนึ่งจึงเป็นจุดวิกฤต (Critical Point) ของชาติที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557 : ก)

ปัจจุบันเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ คนที่จะอยู่ได้อย่างสอดคล้องกับสังคมในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องเรียนรู้ทักษะในการจัดการและใช้ประโยชน์จากข้อมูลมหาศาลให้เกิดประโยชน์สูงสุด ปรับตัวให้ทันกับเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสามารถใช้เทคโนโลยีในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและสร้างสรรค์ ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารยังได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 63-69 ที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ คือรัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษา ส่งเสริมให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยี

ที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ในด้านการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยี นั้น ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้ รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย ตลอดจนให้มีการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และรัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณาเสนอโยบาย แผนส่งเสริมและประสานการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 18-19)

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าโดยรวม แต่ขาดการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างพอเพียงและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมเป็นสิ่งที่ยังเป็นปัญหา (ปรัชญานันท์ นิลสุข, 2551 : 45) สอดคล้องกับบทสรุปผู้บริหาร แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 2) ของประเทศไทย พ.ศ. 2552-2556 พบว่า การบริหารจัดการด้าน ICT ขาดการบูรณาการ การบริหารจัดการโครงการด้าน ICT ในภาพรวมยังด้อยประสิทธิภาพ ขาดกลไกประสานงานที่ชัดเจนในการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับติดตามอย่างชัดเจน (กระทรวงวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี, 2552 : 5)

จากสังคมยุคอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 และ 20 เปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมยุคความรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน พลังขับเคลื่อนของเทคโนโลยียุคดิจิทัลส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเป็นความรวดเร็วที่นักวิชาการเห็นตรงกันว่าเพิ่งจะเริ่มต้นเท่านั้น ในระยะถัดไปจะยิ่งทวีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาตามไปด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อเด็กในศตวรรษที่ 21 (สมหมาย อ่าตอนกลอย, 2556 : 1-1)

จากเหตุผลดังกล่าว การศึกษาถึงสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร อันนำไปสู่การพัฒนาการบริหารจัดการเรื่องดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการบริหารงาน และพัฒนาคุณภาพให้เหมาะสมต่อองค์กรต่อไป

จุดมุ่งหมายการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา ผู้วิจัยแบ่งขอบเขตของการวิจัยตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยมี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ซึ่งประกอบด้วย สมรรถนะ 3 ด้าน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549 : 309) ได้แก่

1.1 ความสามารถในการใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา และการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม

1.2 ความสามารถในการประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาปรับปรุงการบริหารจัดการ

1.3 ความสามารถในการส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 167 โรงเรียน เป็นผู้บริหารจำนวน 167 คน และครูกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยีผู้รับผิดชอบงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสถานศึกษา จำนวน 167 คน รวมทั้งหมด 334 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก

เขต 3 ตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา โดยจำแนกสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านทักษะ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549 : 309)

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

2. ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัย คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับทางด้านการศึกษา และมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับทางด้านเทคโนโลยีเป็นที่ยอมรับ โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

3. ตัวแปรที่ศึกษา

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

นิยามศัพท์

1. **สมรรถนะ** หมายถึง ความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะของบุคคล ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ คุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่น

2. **สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ** หมายถึง ความรู้ ความสามารถของบุคคล ที่มีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงาน 3 ด้าน คือ

2.1 **การใช้และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม** หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ สามารถใช้คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ และกฎหมายลิขสิทธิ์ โปรแกรมประยุกต์พื้นฐาน ระบบบริหารจัดการ ติดต่อสื่อสารผ่านระบบเครือข่าย เว็บไซต์ บทเรียนออนไลน์ คัดสรร เลือกใช้ ได้อย่างเหมาะสม เรียนรู้และฝึกฝนทักษะ อยู่เสมอ เต็มใจให้คำแนะนำ อธิบาย แก่ผู้อื่นได้ สามารถวางแผน จัดโครงสร้าง กำหนดขั้นตอน ระเบียบ ข้อบังคับ วิธีการ สร้างทีมงาน การบริหารจัดการ เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษา และการปฏิบัติงานได้

2.2 การประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาปรับปรุงการบริหารจัดการ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ หลักการประเมินผล รูปแบบการประเมินเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน สามารถกำหนดมาตรฐาน จุดมุ่งหมาย ออกแบบเครื่องมือ ประเมินการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มอบหมายผู้รับผิดชอบในการประเมินได้อย่างเหมาะสม กำกับติดตาม ดูแลควบคุมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้สำหรับการทำงานและการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาระบบการประเมินการบริหารจัดการ การปฏิบัติงาน โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

2.3 การส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา

หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน งบประมาณ พัฒนาความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศกระตุ้นให้ครูใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวิจัย พัฒนาสื่อ นวัตกรรม บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการจัดการเรียนการสอน เผยแพร่ ผลงาน ให้คำปรึกษา แนะนำ สนับสนุนการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

2. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

3. ครู หมายถึง ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี หรือครูที่รับผิดชอบ ดูแล ระบบงานเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

4. แนวทางการพัฒนา หมายถึง ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลด้านสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 ลำดับแรกแต่ละประเด็นมากำหนดแนวทางการพัฒนาโดยการสัมภาษณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบและเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา

2. เป็นแนวทางแก่ผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

3. สร้างความตระหนัก และส่งเสริมให้ผู้บริหารมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีสมรรถนะสูงขึ้น ตามความจำเป็น และตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในอนาคต